

Тому вона хоче тепер приступити до праць, яких користь не дасться обрахувати, а які одначе для народу і держави дуже потрібні. Що правда, для перенаселеної Німеччини — слово „самовистарчальність“ на завжди лишиться гаслом, але власний продукт мусить мати більшу вартість як досі, Пізнали, що не лише рідне поле належить до німецької людини, але також що німецька праця ховає в собі, що так скажу, душевні вартости, які не доцінює лібералізм.

Д. Д.

Конгрес мертвих душ і революція з права

В Парижі щойно закінчився конгрес мертвих душ—недобитків 2-го соціалістичного Інтернаціоналу. З нагоди цієї події й на тлі зростаючого фашизму — пише Temps (1. 8.): „Революція переходить до іншого табору. Вона покидає Інтернаціонал, щоби стати національною в кожній країні. Революційні сподіванки не спрямовуються в бік людськості, лише в бік... нації“. Вислів тим сподіванкам дають чорні сорочки в Італії, брунатні—в Німеччині.

Галицько-льодомерійська та празька філії т. зв. 2-го Інтернаціоналу дурять своїх читачів, що його вороги—то „реакція“, „юнкри“ і „капітал“. Було колись. Тепер — рух проти Інтернаціоналу є рухом революційним проти соціалістичної реакції, рухом мільйонів мас, не упривілейованих, а упосліджених, безробітних „наці“, вигодованих українських „куркулів“, обскубуваних соціалізмом французьких селян. Інші, не льодомерійські з празькими, соціалісти,—це чудово знають. Ірлен в „Arbeitgeber Zeitung“ (20. 8.) пише: „фашизм це не лише реакція... Викликає він не лиш реакційні сили, він впрягає до возу реакції — сили революції“. Що ж це є, як не те саме, що стверджує Temps, — що революція покидає табір Інтернаціоналу?

Ще драстичніше заявляє соціаліст француз Марке: порівнюючи буржуазію з Макбетом, він згадує грізне пророцтво: „ти будеш поконаний, коли зрушиться й піде на тебе ліс!“ — ліс пролетаріату. „Але ліс — каже Марке — не рухається. За останні 15 літ соціалізм не виказав жадного поступу“—в Росії, в Італії, в Англії, в Німеччині зазнав він тяжкі удари, „соціалістичний Інтернаціонал переходить трагічну добу.. Європейський пролетаріат вже не слухає заклику Інтернаціоналу. А фашизм—глибоко вгризся в масу пролетаріату“, якого вожді „не мають відваги боронити ні своїх вчинків, ні переконань“ (Matin, 26. 8., N. Zürich. Zeit, 27. 8., Bl. 1.).

Цей песимізм принесли зїздовці до Парижа і мабуть тому

був конгрес повний такої збентежености, безпорадности і не-раз — жаху перед грядучими подіями.

І не без причини. „Комуністичний Маніфест“ бундючно проголошував: „пролетарський рух є рухом величезної більшости в інтересі більшости“, отже мусів опиратися на демократії, з її засадою більшости. І ось, з загального голосовання, з більшости, в марті цього року виходить гітлеризм! Найважлиша підстава, на якій спирався соціалізм, зрадила його.

Соціалізм будував свою перемогу на ігноруванні принципів нації. Нація—солідарність міжклясова, —була фантомом, реальністю—солідарність міжклясова. І нагло—фантом став дійсністю, якої голосу не могли не почути й вуха соціалістичних бонців, а їх дійсність — фантомом. Трагікомічно звучало на зїзді каяття Реноделя, що зачати свою працю мають інтернаціоналісти від „визнання факту нації“ (le fait nation). Друга підстава соціалізму—зрадиду сліпу на дійсність доктрину.

Як колись буржуазія уважала себе за цілий нарід, як претендувала, щоб „люд“ сліпо йшов за нею, так тепер пролетаріят проголосив себе єдиним репрезентантом інтересів „широких мас“. І нагло побачив, що ті маси, які уважав за своє повільне зняряддя — йому „збунтувалися“. Третя підпора соціалістичного руху—несвідомість ширших, не пролетарських мас — зрадила соціалізм. Бідкаються австрійські „товариші“: як жеж, „буржуазія в теперішній стадії розвитку, не тільки зачала свистити на всі ліберальні традиції, але й вибрала найбрутальніший вихід (в боротьбі з соціалізмом)—шукаючи ратунку в фашизмі!“ (Neuer Vorwärts, 27. 8). Потульна дрібна буржуазія з селом—збунтувалася! Так по перших гуркотках бурі 1789, питався обурений король: — „алеж це революта!“ — „Ні, Пане, відповіли йому, це—революція!“

Ота революція третього стану (з селянством), яка покидає табор інтернаціоналізму, щоби перейти до нації.

Збитий з пантелику подіями,заскочений новими фактами, захитаний в своїх здемаскованих догмах, — конгрес був образом комічного шамотання й безпорадного шукання виходу: диктатура чи демократія? Чи одно й друге? 1-ий чи 2-й Інтернаціонал? З Москвою чи без неї? Стероризувати „збунтовані“ середні кляси. чи—як пропонував італієць Нені —шукати з ними спізненого порозуміння? Надворний королівський блазень Вандервельд, приятель Москви—мільонер Блюм, німецькі „товариші“, яких — по зложенню льяобльности гітлеризмові—видалено з Німеччини.—вся ота компанія ломила собі голови над цими питаннями, кидала громи проти „бунтівників“, що вимовили їм послух, визувала до московської Меки і розпиналася в обороні жидівської буржуазії, — все це під прапором свободи, рівности й „визволителя народів“ — інтернаціонального соціалізму...

Більш жалюгідного й смішного вражіння мабуть не ро-

било ніяке міжнародне згромадження, не виключаючи й Ліги Націй в Женеві.

Але три наведені зовнішні причини, які підминували соціалізм, не змогли викликати цього упадку соціалізму, колиб його провідники дійсно не обернулися в мертві душі; колиб їх доктрини — не стали мертвими фразами без змісту, колиб ціла ідеологія не виявила такої облуди й забріханости.

Бо облудою є кожне гасло соціалізму. Соціалісти нібито протестують проти диктатури? Але чому ж тоді лише проти тої в Німеччині, а не проти большевицької? Коли вони проти диктатури, то чому самі кажуть, що „повороту до Ваймару нема“, та що запровадження соціалістичної демократії „без диктаторської операції“ не можливе?

Соціалісти кажуть, що вони за демократією? Але чому ж тоді, не схиять вони чоло перед еспанською демократією, яка шойно, на виборах до найвищого конституційного суду в усіх громадах повалила соціалістів і то так міцно, що мусів прийти новий кабінет Леру, з якого соціалісти були усунені? З яким чолом ці „демократи“ можуть тепер — зі злобою — закидати Азані, попередникові Леру, який правив разом з соціалістами, — що він правив країною — „за свободолюбно, за демократично як на фашистівські часи“ (Arg. Zeit. 14. 6.)?.. Яким правом ці засадничі „демократи“ сміють приймати демократію коли їм вигідно, і відкидати, коли їм вона не пасує? Яким правом автори отої цинічної галімати в „Арбайтерці“ сміють удавати з себе якихось демократів?

Облудою є їх фрази про пацифізм. Конгрес взиває „всі свобідні народи обеднатися проти тої небезпеки війни, якою грозить німецький та італійський фашизм“... Дуже гарно! А чи соціалістичні „пацифісти“ не бачуть загрози війни від Світської Росії, яка тапці militari підбила Україну й Кавказ і підбивала (лиш невдало) Манджурію? Чи може „товариші“ нічого не знають про ту повітряну армію ССРСР., яку подивляли два паризькі шабесгої Кремля — Геріо і Кот?

Конгресівці кажуть, що соціалізм несе правдиве міжнародне братерство. Чи може на мові мертвих душ конгресових — „міжнароднім“ братерством зветься братерство з Сталіном і 3-м Інтернаціоналом, якого італійський делегат пропонував запросити на нараду „для обговорення можливостей спільної акції?“ Чи ця пропозиція, горячо підтримана Блюмом — є „міжнароднім“ братерством? Правда, конгрес її відкинув, але, з жалем всі часописи соціалістичні її назвали — „прекрасною ілюзією“. (Neuer Vorwärts, 27. 9.).

Яку, позбавлену іскри совісти, душу треба мати, щоб можливість стиснути руку Сталінові — уважати за „прекрасну“ можливість! І якою цинічною облудою є всі гасла цих людей, а насамперед їх гасло про „völkerbefreienden Sozialismus“ про „соціалізм, що визволяє народи“...

Вони кажуть, що їх соціалізм несе визволення людскости від визиску.... Це певно в ССРСР? Чи може в Англії перед приходом консервативного кабінету, чи у Франції перед приходом Пуанкаре, коли то треба було ратувати край, зруйнований рабівницькою господаркою соціалістів? Соціалізм, який живе (в Росії чи у Франції) безцеремонним обскубуванням трудящих верств нації—селянства, ремісництва й дрібної буржуазії, який з держави зробив притулок для пасожитної бюрократії „товаришів“, який ніколи „не бере відповідальности“ за „бюджет буржуазної держави“, але який завжди цілими жменями тягне з цього бюджету мільйони для своїх клієнтів; соціалізм, який при захопленню (з лібералами) влади в Еспанії знайшов активний—з 250 міл. пезет — бюджет, щоби по короткій господарці лишити 800 мільоновий дефіцит; який владу в країні хоче віддати на сваволю нових февдалів—синдикатів, для тероризовання легіслятури й урядів, і для повільної експропріації працюючих клас; який понад інтереси загалу, нації—хоче поставити інтереси кліки, а в найліпшій разі, класи, що творить незначну меншість—сей соціалізм хоче бути представником того загалу, тим, що „ратує його від експлоатації?!“ Невже авгури соціалізму можуть не сміятися, коли говорять про ці речі між собою?

На партійнім зїзді в Ляйпцігу 1931 р. хвалився Кріспін: „В питанню репарацій, ми ніколи не знаходилися в однім фронті з націоналістами. Ми підкреслювали нашу готовість мирного порозуміння з переможцями“...

Певно! Ліпше „єдиний фронт“ з буржуазією переможців, аніж з власним народом. Це девіза і Кріспіна, і Леніна, який волів скорше порозумітися з ген. Гофманом і з кайзером, аніж з українською республікою чи з українським „куркулем“; цей девіза і наших соціалістів, які скорше, ніж з українськими „фашистами“, знайдуть спільну мову з Блюмом, Гавзнером чи з Сталіном і Раковським.

Це ті, що говорять „демократія“, а думають — „диктатура“; говорять „земля і воля“, а думають — „експропріація й панщина“; говорять „загал“, а думають — „класа“; говорять „людськість“, а думають — „кліка“; говорять „рівність“, а думають „класові привілеї“; говорять „інтернаціоналізм“, а думають — „шовінізм *beati possidentes*“; говорять „братерство“, а думають — „насильство“; говорять „пацифізм“, а думають „невгаваюча горожанська війна“.

Такий є цей соціалізм і ніколи, як на цім конгресі, не виявилася — в цілій „красі“ — уся забріханість його гасел і уся облудність його кациків..

Вони стрясають повітря перебреними словами — але не ідуть за ними — маси, і глумом відповідають їм ті, кого хотіли вони запрягти до возу своєї підступної ідеї.

В критиці Ерфуртської програми писав Енгельс: Наша партія „може прийти до влади лише в демократичній респуб-

лиці"... Так думали соціалісти тоді, коли гадали запрягти до свого возу величезну — не пролетарську й не соціалістичну масу демосу.

Тепер цей демос прийшов до свідомости, і стало ясно, що Енгельсові й його партії ходило не про демократію чи республіку, лише про владу... — владу над величезною більшістю народів, яких ідеали — економічні, політичні й культурні з абсурдною наукою Маркса нічого спільного не мають.

Так скінчилася маскарада. Пишні шати соціалістичних сірен спали з них, — і торжественний конгрес нагло обернувся в клуб нуджистів, який не захопив би жадного Фідія ні Канови..

Звідси гнів. Звідси громи демократичних Зевесів, які можуть себе брати дуже поважно, але в яких загал коли й баचितь громовержців, то хиба офенбахівських.

Але забріханість соціалістичної ідеології це одна тільки причина блямажу, і конгресу, і соціалізму взагалі. Другою є — не лиш ідейна, а моральна безпорадність супроти нових проблем. *Matin* (26. 8.) думає, що революція зправа перемагає в Європі не голою силою, а тому, що її провідники — є „без ривалів... Навіть напр. ті німці, які в глибині душі відкидають методи й ідеї національ-соціалізму, не мають — щоби втілити в життя свої думки, — нікого, когоб могли протиставити провідникові соціал-націоналізму як гідного противника". Те саме підкреслив на паризькій зїзді Абрамович: німецьку соціал-демократію згубив „параліж волі в рішучу хвилину". Вона завагалася — під час пожару, скочити крізь вікно. Бракувало їй тої „брутальної сили характеру“, яка не йшла в парі з її апетитами, а яку підглянув у її противників Пилип Барес.¹⁾

Отже не „розбивацька тактика Москви“, як думає Адлер, знищила другий Інтернаціонал, а причини далеко глибші, до яких пошкодовані, річ ясна, ніколи не признаються.

Тепер, коли для них нація стала несподіваним „фактом“, коли „збунтований“ третій стан відправив в царство тіней 2-ий Інтернаціонал, лишивши на поверхні лиш мертві душі без думки і волі, — тепер паризькі марксистки залицяються і до нововідкритої „нації“, і до третього стану, і — ломаючи всі марксистські категорії — навіть до молоді, як якоїсь окремої класи. Про „нетерпеливу молодь, жадібну ідеалу“, заговорив на зїзді Ренодель. Про неї-ж, — як про „єдину надію“ німецького соціалізму, заговорив Ауфгенгер. Та мабуть спізнені ці залицання.

Радикали не можуть збагнути, чому ми не проти Гітлера: „чиж він збудує Україну?“ Він так само не збудує України, як не збудує її й жадний соціалістичний Інтернаціонал. Але — ось що пише знаний француз, завзятий ворог націонал-соціалізму, Пер Газот: „Інтернаціонал вмер, марксизм конає. Гітлер, який не любить Франції, віддав їй і світові бодай

¹⁾ Ps. Barrès, *Sous la vague hitlérienne*, Paris, Plon.

цю прислугу²⁾. Коли наші інтернаціоналісти цього не розуміють, то хіба тому, що не здусили в собі ще тайних симпатій до комунізму.

Це не заважає їм, кликати до хрестового походу проти большевизму (коли він валиться), і — готуватися до обняття спадщини по нім. Вже творяться соціалістичні угруповання і групки живих трупів, і нагло „прозрілих“ вчорашніх большевізанів. Вже вони сідають на білого коня і готуються до візду через Золоті Ворота до Києва. Завданням революції з права, яка підносить голову на Вел. Україні — буде не допустити їх до того.

Бо ніколи, ні під жадним услів'ям не сміємо забути, що якраз отой воднистий, желатиновий наш соціалізм — уторував на Україну шлях для большевизму. За дорого країну коштувала ця забава, щоби повтаряти її наново. Бо яку силу і яку ідею протиставлять вони большевизмові чи його наступникам? Що протиставлять новому Антонову чи скажیم армії Віктора Чернова, ті, які ще вчора, в ім'я міжнароднього братерства, з ними пактували про федерацію чи союз? Як зможуть вони заявитися за ліквідуванням жидівської кольонізації на Україні, колиж — після соціалістичної доктрини — на землю мають право „всі трудящі“? Як виступлять в обороні знищеного большевизмом селянина, коли соціалізм на нього дивиться як на малполюда, на неповну людину, яка ще не „прозріла“, бо ще не стала соціалістом? Як зможуть боронити землю перед колективізацією, коли ідеалом радикалів нпр. є порядок, в яким ніхто не сміє свого лана назвати своїм? Як зможуть виборювати державу ті, для яких „могутність держави“ є категорією „звірячого світу“, проти якого „стоїть ясний світ щирої людяности — соціалізм“? (Гром. Голос, 2.9). Якжеж не виберуть вони, скажیم, знова Москви, коли там сидітимуть апостоли тої „щирої людяности“, їх товариші „в соціалізмі“, а в Києві — нпр. лише українські представники „звірячого світу“? Чи не робили вони вже того, чи не шукали того „ясного світу“ у Раковського, Чернова і навіть у Денікіна?

Як можуть вони поставити — коли цього треба — все на одну карту, коли їх природа — є ставляти на всі можливі карти? Коли все, чим дихає країна — проскрибовано соціалістичною доктриною як вартости меншвартні, „буржуазні“, як вартости „звірячого світу“, які треба підпорядкувати вартостям, освяченим в якійсь столиці якогось Інтернаціоналу? Що pomoже їм говорити про велику гру, яку нпр. підняли Мусоліні чи Гітлер проти червоної примари, гру, якій в жертву приноситься нераз цілі покоління? Соціалістичні математики „льоґічно“ розумують, що „коли вибити цілі покоління, то очевидно, що український нарід переставби існувати“!

²⁾ „Je Suis partous“, 26. 8.

(Гром. Голос, 1932, ч. 20). Що той нарід, при їх „інтернаціональній“ грі порозуміння з Леніном і Черновим ще скорше може наразитися на небезпеку винищення — як напр. тепер на Україні, — це соціалістичні математики коли й побачать, то хіба аж по 15-ти роках, не скорше.

Пустити їх на Україну, коли країна скинувши комуністичні пута (і шори) — чекатиме ясної команди, — пустити на те, щоби дискутували з своїми російськими „товаришами“, хто краще інтерпретує той чи інший параграф св. Маркса, чи як треба — в марксівському дусі — викладати засаду самоозначіння націй, чи лишити стару чи запровадити нову форму колхозів, та як наладрати нові (але то зовсім нові!) форми співжиття з братнім — що терпів спільно з нами — народом російським? Історія ледви знайде час на цей балаган.

Надія на те, що марксисти хоч чогось навчилися за минулі п'ятнацять літ, — марна надія. Вониж досі так втратили — за своїми вивітреними доктринами — відчуття потреб нації, що — мимо Геріо і Кота, — вірять в європейську демократію! Мимо Троцьких, Кагановичів і інших (ім-же ність числа) Нахамкесів — ухвалюють разом з їх одновірцями Блюмами протести проти переслідування жидівської буржуазії, тої самої, що давала большевикам мільони на жидівське скольонізовання України! Мимо всього, що твориться на Україні — готові вони кооперувати навіть зі Сталіном, коли повстануть „моральні основи для цього з боку комуністичної диктатури“! (Гром. Голос, 8.4.). Люди, які звикли діставати прикази від якогось Наднаціоналу, є люди мертві і чим скорше їх політично поховається, тим ліпше.

В своїй недавній нашумілій статті Радек цитував Леніна: що коли напр. німецький пролетаріят толеруватиме утиск поляків, то „опиниться в ситуації гіршій від невільництва — в ситуації хама, який допомагає утримувати інших в неволі“ („Газета Польска“ 29.8). Тепер в ситуації цього хама опинився за ініціативою Леніна російський пролетаріят, що панує на Україні. Але — в якійжеж ситуації опинилися наші соціалісти, які — в ім'я міжкласового братерства ждуть на моральне преображення того „хама“, щоби сісти з ним до округлого столу?

„Закордонна делегація укр. соц. дем. партії“, „укр. соц. дем. партія“ і „укр. соц. радикальна партія“ видали відозву до „соціалістичних організацій усіх країн“ з приводу останніх подій на Україні. Щоби заманіфестувати домагання нації? Де там! Щоби поскаржитися перед Блюмами на „большевицьку диктатуру“, на „сталінську бюрократію“ і щоби скінчити окликом — „хай живе воля“, „хай живе вільне право на самоозначення всіх поневоленних народів“ (конче всіх — про свій лиш згадати — шовінізм!), і — „хай живе соціалізм“! Навіть в таку хвилину — через горло соціалістів не переліз ключ — незалежної держави. Все — скаламутити, схватитися за кличми, які можна інтерпретувати в тисячу способів (як до впо-

доби панів 2-го Інтернаціоналу), щоби було і туди і сюди, соромитися виписати гасло, за яке літами вмирали і мучилися в СРСР. тисячі трудящих, — аби лиш не забути на гупі і мертві формулки своєї гупої і мертвої доктрини..

„Не наші думки, на загал, роблять нас оптимістами, лиш наш оптимізм чи песимізм.. витворює такі чи інші наші думки“.*) Наш соціалізм настроєний — песимістично, дефетистично, як ідеологія, яка тягне на собі труп драгоманівщини і марксизму. На жадну великозакроєну політику не здібний він, лише — на крутість, на крикливі фрази про соціалізм і про буржуїв в циліндрах, коли має перед собою міліонів маси буржуїв без штанів і хліба, визискуваних соціалістами; на голосні образи проти своїх фашистів, і на закулісові крутіства з королівськими міністрами, міліонерами та іншими череванями з 2-го чи навіть з 3-го Інтернаціоналу в Парижі чи в Москві... Радек цитатами з Маркса доводив, що Ленін завжди стояв за самостійну Польщу. Але про ці цитати він згадав лише, коли повстала буржуазна Польща, по мобілізації польського патріотизму. Очевидно, пише, він „охотніше бачивби інший соціальний зміст незалежної Польщі — але рішення тої справи належить виключно до польського світу праці“... Скількиж то часу потратили Винниченки і Шаповали на те, щоб „переконати“ Радеків заняти подібне становище і супроти соціалістичної України, — і надаремне... Чи хоч тепер зрозуміють вони, що колиб тодішня Україна не займалася узгідненням думок наших соціалістів з російськими, лише протиставила Радекам цілий змобілізований український „шовінізм“ — то тепер Київ вітавби Постишева як гостя, а не як пана. Можеб і наші соціалісти сиділиб тоді не в Празі, а в Києві...

Сила, яка може заважити на долі України при і по упадку большевизму — є лише сила правої революції, та яка скрізь в Європі зачинає вимітати сміття соціалізму і проголошувати право нації бути собою, сила, про яку говорить Тетрєв. Лиш та сила поставить нашу справу в цілий ріст; говоритиме про суть, а не про „волю“, зі св. Софії не зробить музею, ані з Києва — передсінку Москви. То є сила, яку репрезентуватиме „збунтований“ третій стан.

Хай до цієї революції зправа примазуються соціалістичні небіжчики, вони будуть змушені зійти з шляху. Для еквибристики минає час. Доведеться дати ясні відповіді на ясні питання, з яких деякі ставляє навіть у Франції права революція перекінчиком соціалізму:

Чи ви готові резигнацію з ідеї самостійности (в формі „федерації“ чи „союзу“ з Росією) — уважати за ідею зрадницьку? Чи готові заборонити організації, основані на ідеї класової боротьби? Чи вважаєте марксизм за доктрину шкідли-

*) Miguel de Unamuno, Das tragische Lebensgefühl.

ву? Чи готові розв'язати комуністичну партію і здусити комуністичну пропаганду? Чи готові боротися проти скрайного етатизму й увільнити державу від терору нового феудалізму — синдикатів? Чи готові навчати в школах — не соціалізму — а патріотизму? Чи готові признати „факт нації“ над всякими інтернаціоналізмами? Чи вважаєте колективізацію села за згубну для продукційних сил країни? Чи вважаєте, що в усіх справах треба кермуватися інтересами нації як цілості, а не її поодиноких класів? Чи вважаєте, що злочином є отримувати директиви своєї політики від Чернових, Радеків чи Блюмів? Що рятунок народу прийде від нього, а не від інтернаціоналізму і всесвітнянства? Що Київ прийде до значіння тільки через ослаблення Москви, ніколи через її зміцнення?

В цілий ріст повстануть незабаром ці важкі питання на Україні, де хитається „третя Росія“. Лиш люди, які вміють на ясні питання дати ясну відповідь, прийдуть там до голосу. Крутії — тим разом — лишаться поза бортом грядучої історії.

Миرون Кордуба

Зізди істориків у Варшаві

В другій половині серпня ц. р. відбулися два важкі зізди у Варшаві: Загальні Збори «Федерації Істориків Сходу Європи і Славянства» і «Всесвітній Історичний Конгрес».

«Федерацію Істориків Сходу Європи і Славянства» засновано на «Конференції Істориків», яка відбулася у Варшаві в червні 1927 р. Метою «Федерації» є об'єднання всіх східно-європейських і слов'янських наукових інституцій, які плекають історичні досліді для взаємної інформації про ведені і намічені досліді та для переведення спільними силами таких наукових підприємств, які через свої розміри та кошти переходять сили поодиноких осіб та наукових товариств. 20. серпня відбулися другі загальні збори цієї «Федерації». З українських товариств належать до «Федерації» «Наукове Тов. ім. Шевченка», репрезентоване на Зборах двома делегатами (Др. М. Чубатим і підписаним) і «Укр. Національний Музей», заступлений дир. Іл. Свенціцьким. Редакційний комітет «Федерації» під проводом проф. М. Гандельсмана видає квартальник „Bulletin d'Information“, а комісія під проводом проф. Фр. Буяка працює над збіркою матеріалів і редактуванням «Словника слов'янських старинностей». Першого дня нарад відбулися засідання: управи «Федерації», на котрім передискутовано проєкт деяких змін дотеперішнього статуту комісії «Словника» і редакційного комітету „Bulletin-у“. На другий день (20-го) відбулися властиві загальні Збори. Спершу прийнято зміну статуту, вибрано нову управу з 7 членів, до котрої з Українців увійшов підписаний; головою «Федерації» вибрано проф. Ярослава Бідля з Праги. Вкінці виголошено 4 реферати, з них проф. Казимир Ходиніцькі з Познаня про унію і православія з кінцем XVI. і поч. XVII. ст. і дир. Іл. Свенціцький про стан приготованих робіт над українською частиною «Словника слов'янських старинностей». Проф. Ходиніцькій намагався виказати, що до справи Берестейської унії польське правління і польська суспільність зовсім не вмішувалися, що це була виключно внутрішня боротьба „Rusi z Rusia“, причім, говорячи про українсько-білоруське населення польсько-литовської держави тої доби, вжив кількома наворотами вислову „społeczeństwo Rosyjskie“. Проти сього в дискусії запротестував проф. Чубатий.